

тами людей. Значна їх частина пов'язана з діяльністю храмів зі священними реліквіями. Це перш за все такі храми, як: церква святого апостола Андрія Первозванного (ПЦУ), церква Різдва Пресвятої Богородиці (ПЦУ); старий домініканський костел, що зараз не функціонує, церква Воздвиження Чесного Хреста (УГКЦ).

Висновки: Село Біла на своїй території має досить значну кількість антропогенних ландшафтів, що відображають розвиток села, вплив різних видів природокористування на ландшафтні комплекси. У структурі антропогенних ландшафтів с. Біла виділяють каркасні антропогенні ландшафти, фонові антропогенні ландшафти, точкові антропогенні ландшафти, гуманістичні антропогенні ландшафти, які мають свої структурні одиниці.

Список використаних джерел:

1. Денисик Г.І. Антропогенне ландшафтознавство: навч. посіб. Ч. 1. Глобальне антропогенне ландшафтознавство. Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2021. 336 с.
2. Денисик Г. І. Антропогенні ландшафти Правобережної України. Вінниця: Арбат, 1998. 242 с.
3. С. Біла історична довідка URL: <http://chortkivrr.gov.ua/142>
4. Основи антропогенного ландшафтознавства URL: http://library.vspu.edu.ua/repozitarij/repozit/texti/navchalni/Osnovi_antropg_landshavtozna_vstva.pdf

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЄЮ

Коржук Л. П.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник – док. геогр. наук, проф. Заставецька Л. Б.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» було прийнято 05.02.2015 року. За цей час, впродовж 5 років добровільно створювалися ОТГ, разом з тим розроблялися стратегії сталого розвитку та ефективно просторове планування території. Заслучненська ОТГ Хмельницької області розпочала своє функціонування відносно недавно, з 22 грудня 2019 року.

Тому, дослідження у сфері ефективного управління територією, саме для цієї ОТГ, є досить актуальним, адже результати цього дослідження можуть бути використані, як рекомендації щодо подальшої стратегії та плану сталого розвитку території. І, одним з головних інструментів, що забезпечує ефективне управління територією є місцевий бюджет ОТГ.

Бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади АРК та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду (ст. 2 Бюджетного кодексу). Бюджет складається з надходжень і витрат, що формують бюджетні кошти [1].

Доходи та видатки бюджету Заслущенської ОТГ на 2021 рік наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Доходи та видатки бюджету-2021

	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
Доходи (грн)	32 712 972	114 500	32 827 472
Видатки (грн)	32 712 972	114 500	32 827 472 (з них, 118 822 грн – резервний фонд)
Сальдо (грн)	0	0	0

Доходи бюджету надходять до загального та спеціального фондів. Загальний фонд бюджету – це кошти, що призначені для реалізації загальних (першочергових) функцій діяльності органу місцевого самоврядування: зарплати, нарахувань на неї, оплату комунальних коштів, придбання предметів, матеріалів, обладнання та послуг тощо [2].

Спеціальний фонд – складова місцевого бюджету, яка включає надходження до бюджету, призначені для спрямування на конкретні заходи, та витрати з бюджету на реалізацію цих заходів, які провадяться за рахунок відповідних надходжень [3].

Додатково Бюджетний кодекс передбачає механізм передачі коштів із загального фонду до спеціального (бюджету розвитку) — ці кошти і є основним джерелом надходжень бюджету розвитку

місцевих бюджетів, у тому числі ОТГ [6].

Відомості про джерела доходів загального фонду бюджету-2021 року у Заслуженській ОТГ наведено на рис. 1. Найбільшу частину доходів – 61,3%, становлять офіційні трансферти (табл. 2).

Таблиця 2

Міжбюджетні трансферти Заслуженської ОТГ

Міжбюджетні трансферти		Сума, грн
Обсяги міжбюджетних трансфер-тів, передбачені ЗУ «Про Державний бюджет України на 2021 рік»	базова дотація	4335500,0
	освітня субвенція (на заробітну плату педагогічним працівникам ЗОШ)	14985100,0
Трансферти з обласного бюджету, доведені департаментом фінансів Хмельницької ОДА	дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету	676772,0
	субвенція з місцевого бюджету на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	71100,0
Разом		20068472,0

Трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції. Тобто це кошти, які отримує або передає орган місцевого самоврядування на витрачання їх на конкретні цілі, зазначені в призначенні такого трансферту [2].

Доходи спеціального фонду Заслуженської ОТГ становлять 114 500 грн, їх джерелом є більша частина неподаткових надходжень, а саме 87,9%. Неподаткові надходження – це надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством [5].

Видаткова частина бюджету громади на 2021 рік сформована в межах наявного фінансового ресурсу та визначена в обсязі

32827472,00 грн. Видатки загального фонду бюджету складають 32712972,00 грн., видатки спеціального фонду 114500,00 грн [4]. Розподіл видатків за галузями наведено в діаграмі (рис. 2).

З діаграми видно, що найбільше коштів витрачається на утримання закладів загальної середньої освіти (їх є 4, сумарна кі-

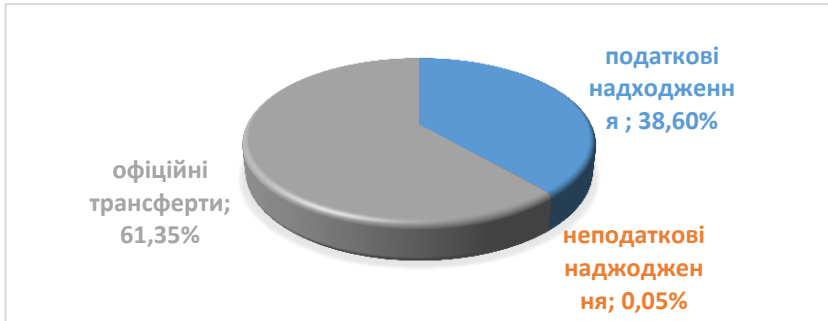

Рис. 1. Доходи загального фонду бюджету - 2021

лькість учнів – 420) – 65%, на утримання органів місцевого самоврядування – 13,3%, на утримання закладів дошкільної освіти (їх є 4, сумарна кількість дітей – 70) – 7,6%. Найменше коштів виділено на соціальний захист населення та соціальне забезпечення – 0,3%, на утримання місцевої пожежної охорони – 0,8%, на благоустрій населених пунктів та утримання доріг – лише 1,2%. Так би мовити, додаткові витрати у розмірі 200 тис. гривень, відбулися на проведення місцевих виборів (повторні вибори депутатів ради), що відбулися 28.03.2021 року.

Дуже мало виділено коштів на благоустрій населених пунктів та утримання доріг. Проблемою великого масштабу є численні сміттєзвалища на території ОТГ, тому, на мою думку, на наступний рік в бюджеті-2022 потрібно виділяти більше коштів на благоустрій населених пунктів, для організації вивозу сміття, встановлення смітників. Адже, як показує досвід, коли є урни для сміття, то більшість свідомих громадян, все ж таки, ними користуються.

Для того, щоб збільшити видатки в певних галузях і не «обділяти» кожному із галузей видатків, перш за все, потрібно думати, як збільшити доходи. Одним із перспективних напрямків збільшення доходів бюджету Заслущенської ОТГ є продаж оренди зе-

мельних ділянок. Так, 2 квітня 2021 року відбувся перший аукціон продажу оренди земельної ділянки площею 54,4 га на 7 років. І, за результатами проведення торгів по Лоту № 1 річна сума орендної плати за земельну ділянку площею 54,4959 га з початкових 45823,30 грн. сягнула розміру в 665134,66 грн. на рік, тобто в 14,5 рази більше. У перерахунку на 1,0 га площі сума орендної плати на рік по цій ділянці становитиме 12202,22 грн [5].

У бюджеті-2021 на фінансування бібліотек виділено 444,95 тис. грн. Але, об'єктивно кажучи, на сьогоднішній день, сільських бібліотек майже ніхто не відвідує, бо існують електронні книги, також молодь купує сучасні книги, яких в бібліотеках ОТГ немає.

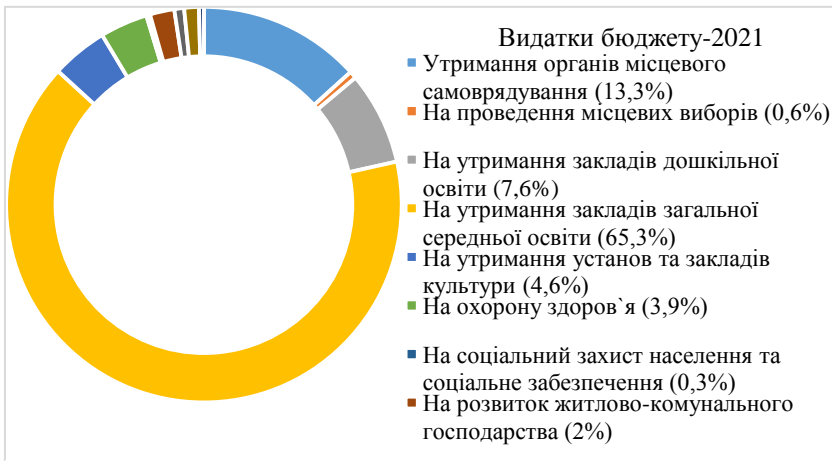

Рис. 2. Видатки бюджету на 2021 рік в Заслучненській ОТГ

Тому, на мою думку, доцільно було б, закрити бібліотеки або максимально скоротити їх кількість. А виділені на них кошти, спрямувати на благоустрій населених пунктів, на дозвілля молоді, зокрема, створення футбольного чемпіонату Заслучненської ОТГ, реконструкція сільських будинків культури і творчості.

Перспективним при формуванні бюджету Заслучненської ОТГ на 2022 рік є застосування програмно-цільового методу (ПЦМ). Ідея ПЦМ полягає у тому, щоб зосереджувати увагу не тільки на можливостях бюджету (існуючих ресурсах), а й на тому, як найефективніше їх використати з метою отримання конкретних ре-

зультатів. Метою запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання [7].

Отже, доходи бюджету-2021 Заслuchненської ОТГ складають 32 827 472 грн., з них загальний фонд – 32 712 972 грн., спеціальний фонд – 114 500 грн. Найбільшу частку доходів загального фонду (61,3%) становлять офіційні трансферти. Джерелом доходів спеціального фонду є неподаткові надходження. Видатки є пропорційні доходам, і становлять 32 827 472 грн., з них – 0,4% (118822,00 грн.) становить резервний фонд. Найбільшу частину видатків становлять витрати на утримання закладів загальної середньої освіти – 65,3%. Частина цих видатків, а саме, 69,8% забезпечується офіційними трансфертами: освітня субвенція на заробітну плату педагогічним працівникам ЗОШ. А, 30,2% видатків здійснюється із коштів загального фонду бюджету громади (на оплату праці технічним працівникам, оплату енергоносіїв, комунальних послуг, організацію харчування та підвезення учнів до місць навчання). При формуванні бюджету Заслuchненської ОТГ на 2022 рік, потрібно збільшити видатки на благоустрій населених пунктів, на організацію дозвілля молоді та розвиток спорту. Перспективним є застосування програмно-цільового методу, при формуванні бюджету-2022; створення проектів, для участі у міжнародних програмах фінансування, спрямованих на досягнення конкретних результатів.

Список використаних джерел:

1. Бюджет / Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/budget>
2. Бюджет: Як кожен громадян може вплинути на формування місцевого бюджету [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://probudget.org.ua/db_pic/images/files/file_1550573436.5767.pdf
3. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с.
4. Видатки бюджету громади – 2021 / Офіційний сайт Заслuchненської ОТГ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zasluchnerada.gov.ua/news/1610137459/>
5. Доходи бюджету громади – 2021 / Офіційний сайт Заслuchненської ОТГ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zasluchnerada.gov.ua/news/1610136862/>

6. Настільна книга голови ОТГ (місцеві бюджети): посібник / за редакцією віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ Геннадія Зубко [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/440/1.pdf>

7. Ткачук А., Наталенко Н. Про бюджет і не тільки. Спеціально для об'єднаних територіальних громад: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 76 с.

ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У МІСТІ ТЕРНОПІЛІ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЦІХ ПРОБЛЕМ

Ломакін В. Б.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник – канд. геогр. наук, викл. Гулик С. В.

На сьогоднішній день проблема забруднення навколишнього середовища різними видами транспорту залишається актуальною. Мета статті якраз полягає у вивченні цієї проблеми та розгляд можливих варіантів вирішення цієї проблеми.

Щоб зрозуміти все це глибше, слід розглянути вплив кожного виду транспорту і на основні цього зробити висновки. І перше, з чого варто почати, так це автомобільний транспорт, на якому ми зупинимось детально. За офіційними даними, кількість викидів в атмосферне повітря пересувними джерелами у 2019 р. становила 33,3 тис. тон) [1, с.13]. Найбільше викидів відходить від автівок, які перебувають у приватній власності населення. Станом на початок 2019 року ця кількість складає 171 одиниць на 1000 осіб [1, с.197]. Щоб ще раз переконатися, що автомобільний транспорт – один із найбільших забруднювачів атмосфери у Тернополі пропонуємо поглянути на цифри, а точніше на основні компоненти відпрацьованих газів транспортного засобу, завдяки яким і відбувається забруднення, при згорянні палива.

На другому місці за негативним впливом на довкілля, розмістився залізничний транспорт. Викиди значної кількості шкідливих речовин, в тому числі канцерогенів, які містяться у дизельному паливі (яким заправляють поїзди) приводять до забруднення атмосфери, проте меншою мірою, ніж автомобільний.